AN ANALYSIS OF STUDENTS' PERCEPTIONS REGARDING ARMENIAN DEPORTATION[1]

Selman ABLAK
Arş. Gör. Dr., Gazi Üniversitesi, selmanablak@gmail.com
ORCID Numarası: 0000-0001-8538-1292

Bülent AKSOY
Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, baksoy28@gmail.com
ORCID Numarası: 0000-0002-7181-8008

Received: 03.10.2017 *Accepted: 08.12.2017*

ABSTRACT

This study aims to reveal how preservice social sciences teachers perceive the concept of "Armenian Deportation". To this end, the metaphors developed by the preservice teachers regarding the relevant concept, the pictures/cartoons they drew, and the data obtained from the interview form were analyzed. This is a qualitative study with a survey model. Qualitative research techniques that are convenient for triangulation data collection (i.e. data collection through metaphors, semi-structured interview, and document analysis) were used together. The study group consists of fourth-year students attending the Division of Social Sciences Education of Faculty of Education of Gazi University during the 2014-2015 academic year. The students were selected via maximum variation sampling method. There were 92 female and 88 male students in the study group. Content analysis was employed to analyze and interpret the data. For validity and reliability, expert opinion was taken to determine whether the metaphors included in the conceptual categories reached in the study represented these conceptual categories. The participants' metaphor lists and the lists including conceptual categories were examined by the experts. Then the categories created by the researcher and the criticisms made by the experts were compared. The number of agreements and the number of disagreements were determined. The reliability of the study was calculated via Miles and Huberman's (1994) formula. The data were analyzed by the researcher. The metaphors created for the relevant concept by the students, the reasons underlying those metaphors, and the pictures/cartoons corresponding to the reasons and the concept were examined together with the expert, and they were classified as similar pictures/cartoons, different pictures/cartoons, and no pictures/cartoons. At the end of the study, the participants' metaphors developed in relation to "Armenian Deportation" were categorized under four titles, which are "Overcoming a Disturbing Situation", "Untrue Event", "Inevitable Event", and "Abusing the Trust". Based on the results of the study, it is recommended for the concept of "Armenian Deportation" to be addressed with an interdisciplinary approach in undergraduate social sciences courses, those focusing on the twentieth century being in the first place.

Keywords: Perception, Armenian Deportation, preservice teachers, social sciences education.

[1] Bu araştırmanın bir kısmı 23-25 Nisan 2015 tarihleri arasında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde düzenlenen 4. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu'nda (USBES IV) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

ERMENİ TEHCİRİNE YÖNELİK ÖĞRENCİ ALGILARININ İNCELENMESİ

ÖZ

Bu araştırma, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "Ermeni Tehciri" kavramını nasıl algıladıklarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda; öğretmen adaylarının ilgili kavrama ilişkin geliştirdikleri metaforlar, çizdikleri resim/karikatürler ve görüşme formundan elde edilen veriler incelenmiştir. Nitel araştırma deseninde tarama modelinde gerçekleştirilmiş olan araştırmada, üçgenleme şeklinde veri toplamaya uygun olarak nitelendirilen nitel araştırma teknikleri (mecazlar yoluyla veri toplama, yarı yapılandırılmış görüşme ve doküman analizi) birlikte kullanılmıştır. Çalışma gurubunu 2014-2015 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Gazi Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı'ndan maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemiyle seçilmiş olan dördüncü sınıf düzeyinde 92 kız ve 88 erkek öğrenci oluşturmuştur. Verilerin çözümlenmesinde ve yorumlanmasında içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın geçerliği ve güvenirliği için, çalışmada ulaşılan kavramsal kategorilerin bünyesinde yer alan metaforların, söz konusu kavramsal kategorileri temsil edip etmediğini belirlemek amacıyla uzman görüşüne başvurulmuş ve metafor listeleri ve kavramsal kategori listeleri uzman tarafından incelenmiştir. Daha sonra uzmanın yaptığı eleştiriler ile araştırmacının oluşturduğu kategoriler karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları belirlenerek araştırmanın güvenirliği, Miles ve Huberman'ın (1994) formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların "Ermeni Tehciri" kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlar "Rahatsızlık Veren Durumla Başa Çıkma", "Asılsız Olay", "Kaçınılmaz Olay" ve "Güveni Sarsan Olay" şeklinde dört kavramsal kategoride toplanmıştır. Bu sonuçlara göre yirminci yüzyılı konu alan dersler başta olmak üzere sosyal bilgiler lisans derslerinde, Ermeni Tehciri kavramının disiplinlerarası bir yaklaşımla ele alınması gerektiği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Algı, Ermeni Tehciri, öğretmen adayları, sosyal bilgiler eğitimi.

EXTENDED SUMMARY

Introduction

When the historical sources are examined, it is in the 6th century that the name "Armenian" is encountered the first time. When you look at the historical process, the Armenians never had an independent life. The Armenians, who were under the rule of the Persian Empire in the beginning, came under the dominion of Alexander the Great after the demolition of this empire, and after that they were under the sovereignty of the Seleucids, who were founded after the death of Alexander the Great. Afterwards, they lived in the Roman Empire, the Byzantine Empire, the Seljuks and finally the Ottoman Empire (Memiş, 2005). The Armenians spent their most prosperous days in the Ottoman period. During the foundation period of the Ottoman State, some of the Armenians were present in small principals in Çukurova, Eastern Anatolia and Caucasus, while others were in Iran, Byzantine and Seljuk domination (Taşçıoğlu, 2014: 8). Soon Ottoman Empire expanded its territory of domination, and a large part of the Armenian population came under Ottoman nationality. Fatih Sultan Mehmet established an Armenian patriarchate beside the present Greek Cypriot Patriarch by bringing Hovakim, the spiritual leaders of the Armenians in Bursa until that turn, to the present Greek Patriarchate and in 1461 he gave the title of Patriarch to the spiritual leader Hovakim and delegated him as the religious leader of all the Armenians of the Ottoman nation (Taşçıoğlu, 2014: 8,9). This optimistic attitude of the Ottoman State towards Armenia continued during the reign of the Sultans, and the Armenians soon reached a state of loyal subject. This situation continued until the Armenians were influenced by the nationalist movement which started as a result of the French Revolution (Taşçıoğlu, 2014: 9. The Armenians, known as "Millet-i Sadıka" (The Royal Nation), have also started to make an intense propaganda by organizing in Europe or America, by becoming an independent state in Eastern Anatolia. The Armenian Berlin Treaty, which was constantly provoked by Western supporters, has decided that the Ottoman Empire should make reforms and that these reforms should be controlled by the parties to the treaty (Özdemir, Çiçek, Turan, Çalık and Halaçoğlu, 2010). In order to establish an independent Armenian state, Armenians founded Hınçak in Geneva in 1877 and in various places of Anatolia in 1890 and Dashnaksutyan communities organized in different parts of Anatolia after they were founded in 1890 in Tbilisi (Akbulut, 1995 : 32,33). The armed Armenians, with the provocations of the Russians, the French, the US, and the British, soon produced bloody actions in many parts of the Ottoman lands, especially in Erzurum and Zeytun. The Armenians, who continued their actions without any interruption, did different actions such as bombing of the Ottoman Bank, and Abdülhamit's assassination attempt (Akbulut, 1995: 33,34). Although the Armenians did not declare mobilization after the Ottoman Empire entered the war in World War I, the Armenians resisted this order, escaped from the army and emigrated to Russia and joined the gangs created by the Russians to fight against the Turkish army (Şengül, 2014: 24 -25The Armenian gangs have caused thousands of civilian Turks to be killed by their actions in different regions of Eastern Anatolia. The Ottoman Internal Ministry issued a circular on April 24, 1915, demanding the closure of the Armenian committees, the seizure of documents and the arrest of their elders Upon the Armenians living in the Caucasus Front armed and participating in the Russian army and continuing to kill the civilian population, the "Law of

Deportion" was accepted by the Ministry of Interior on May 27, 1915 (Babacan, 2003). The Armenians who were involved in the rebellion movements according to the law were taken from the regions where they were battlefields and they were moved to the more secure places, especially North Syria. The main purpose here was to provide their safety rather than destroying the Armenians. There have also been some death sentences due to sickness or gangster attacks in crowds subjected to immigration (Aydın, 2011: 175). However, this situation has been exploited by Armenians and Western supporters; has reached today with the discredited "Armenian Genocide" rhetoric with subjective approachesThis process has been described as a "genocide" in many countries today and is being used as an element of oppression against the country. Today, the countries accepting the so-called Armenian genocide include Argentina, Germany, Belgium, Canada, Chile, Greek Cypriot Administration, France, Greece, Italy, Lithuania, Lebanon, Netherlands, Poland, Russia, Slovakia, Sweden, Uruguay, Vatican , Venezuela, Bolivia, Brazil, the Czech Republic and Austria. In the United States, many states, including California, Washington, and Pennsylvania, also accept alleged genocide allegations. The present research attempts to determine how senior teacher candidates in Gazi University Gazi Education Faculty Social Studies Education Department perceive the concept of "Armenian deportation".

Method

In this research, in order to determine how the social science teacher candidates perceive the concept of Armenian deportation, qualitative data collection techniques were used such as metaphorical data collection, interviewing, and document analysis, which appear to be suitable for data triangulation. From this point of view, method triangulation describes the combined use of different methods in one study.

The research was carried out in a qualitative research design. A qualitative research process (Yıldırım ve Şimşek, 2006) in which qualitative information gathering methods such as qualitative research, observation, interview and document analysis are used and the perceptions and events are revealed in a realistic and holistic manner in a natural environment is investigated (Yildirim and Şimşek, 2006), the depths of the social systems (Özdemir, 2010).

The study group consisted of 92 female and 88 male students in the last year students who were selected by maximum diversity sampling method from Gazi University Gazi Education Faculty Social Sciences Education Department during the spring semester 2014-2015 academic year.

Research Data Collection Tools;

Data collection form through metaphors: Metaphorical data collection form was used to determine metaphors about the meanings of the students' meanings to the concept of Armenian deportation.

Document review: Another data collection tool used in the research are visual documents consisting of paintings / cartoons drawn by the students related to the metaphorical Armenian deportation concept.

Semi-structured Interview Form: The latest data collection material used in the research is the data collection form is a semi-structured interview form with students on the concept of Armenian deportation.

In the process of gathering the data, each student was given a metaphorical form related to the Armenian deportation concept. Before proceeding to the subject of how to do the work, the instructor in the form given to the students was started to work by reading the information about the research. The obtained data were separated by the researcher, and the metaphors, reasons, and pictures / cartoons drawn by the students in accordance with the reason and the understanding were drawn in the course of an area specialist and similar drawings / cartoon drawings, different drawings / cartoons and no pictures / cartoons those who do not.

Before beginning another semi-structured interview, the researchers have already identified participants in accordance with the method of maximum diversity sampling to make at least one interview from the same, different and non-pictorial representatives of the Armenian deportation concept. After this determination, the researchers have spent 3-5 minutes with each student in a suitable environment in the school to conduct the interviews.

Data Analysis and Discussion

Content analysis was used in the analysis of the obtained data. The analysis and interpretation of the data obtained from the study was carried out in five stages using Saban (2009) as follows.

Metaphor Coding and Extraction Stage: Metafors generated by participants participating in the research at this stage were first introduced to the list in alphabetical order in the Excel program.

Sample Metaphors Compilation Phase: At this stage, each metaphor is separated by using techniques of "metaphor analysis" (Saban, 2009) and "content analysis" (Yıldırım and Şimşek, 2006)

Category Development Phase: The metaphors developed for the concept of Armenian deportation in the form of metaphor by participants at this stage were categorized by the reason for the metaphor they created.

Validity and Reliability Provision: For the validity and reliability of the study, the expert opinion was consulted to determine whether the metaphors in the conceptual categories reached in the research, in particular, represent the conceptual categories.

Transfer of Data to Computer Environment: After the metaphores developed by the participants have been divided into categories, all data has been transferred to the computer environment.

Findings and Interpretation

Findings obtained from research data are given below.

Metaphores Developed by Participants for the Concept of "Armenian Deportation"

Participants developed 28 metaphors for the concept of "Armenian deportation". More than half of the developed metaphors (22) are represented solely by one participant. The remaining 6 metaphors are represented by 2-5 participants. The average number of participants per metaphor is approximately 1.4. Given the frequency distribution of these metaphors, the most common ones are "Amputation of the Gangrene Organ" "(f: 5)," Extracting the Stones in Rice "(f: 4) and" Baloney "(f: 3).

Metaphor Categorizations of Participants for "Armenian Deportation" Concept

Metaphores developed by the participants for the concept of "Armenian deportation" are grouped under 4 conceptual categories in terms of their common features. Each metaphor is grouped into ideas that constitute the source of the metaphor in terms of what the participants are doing. These categories include; to deal with disturbing situations, to unfounded events, to inevitable events and to trust.

Conclusion and Discussion

When the findings on the concept of Armenian Deportation were examined, the participants in the working group developed a total of 28 valid metaphors. Looking into the metaphors developed by the participants on the concept of Armenian deportation, the categories related to the metaphors created by them and the pictures / cartoons drawn by the participants (K, 3, K, 21, K, 31, K, 38, 163, etc.), it is seen that some of the participants perceived the Armenian deportation concept as "coping with the disturbing situation". This finding is similar to the statement made by Babacan (2003) that "... the Armenians involved in the rebellion movements were taken from the territories of the battlefield and were buried in safer places, especially in northern Syria". Another consequence of the findings of the Armenian deportation concept is that the participants perceive the Armenian deportation concept as an "unfounded event".

Metaphores such as "Baloney, Ice Nanny, Children's Tales, Puppet Show, Cold Meal, Schizophrenia Patient" developed by some participants (K, 42, K, 84, K, 94; K, 118 etc.) are used to manipulate the concept of Armenian deportation and show it differet than as it was and that the incident was being dragged into a different dimension, especially by the support and incitement of Western states. Another finding for the Armenian deportation concept is that some participants perceive the concept of Armenian deportation as an "inevitable event". The findings are in line with those in both Babacan (2003) and Şengül's (2014) work. It is seen that some of the participants (K, 9, K, 27, K, 66, K, 109) perceive the Armenian deportation concept as "an event that shakes confidence" when looking at the metaphors developed by the participants on the concept of Armenian deportation and the categories created according to these metaphors. This finding supports the

attitudes towards the concept of Armenian deportation in the interviews with participants who participated in the study. In this sense, the participant who developed the metaphor of "Caesar's Brutus" for the concept of Armenian deportation, "We have lived together for many centuries with the Armenians. In fact, we have given them every step of the state. However, the "Millet-i Sadıka" became enemies and shot us from our backs" as a result of provocations. According to these results, it is suggested that the concept of Armenian deportation should be dealt with in an interdisciplinary approach in undergraduate courses of social studies, especially in the 20th century subjects.

GİRİŞ

Tarihi kaynaklar incelendiğinde "Ermeni" adına ilk defa M.Ö. 6. yüzyılda rastlanılmaktadır. Ancak buradaki "Ermeni" kavramından kasıt bir millet adı olmaktan öte belli bir coğrafi bölgeye verilen adlandırmadır (Memiş, 2005: 1). Bazı araştırmacılar ise bilimsel bir gerçekliği olmamakla birlikte Ermeni tarihini Nuh Tufanına kadar dayandırmakta ve Ermenilerin Nuh'un torunu olan Hayk'a dayandığını iddia etmektedirler (Şıhaliyev, 2005: 112). Bütün bunların ötesinde bilinen temel gerçek Ermenilerin Anadolu'daki tarihlerinin M.Ö. 6. yüzyıldan daha geriye gitmemesidir (Memiş, 2005: 1). Tarihi sürece bakıldığında ise Ermeniler hiçbir zaman bağımsız bir hayat sürememişlerdir. Başlangıçta Pers İmparatorluğu hâkimiyeti altında kalan Ermeniler, bu imparatorluğun yıkılmasının ardından Büyük İskender'in hâkimiyeti altına girmişlerdir. Büyük İskender'in ölümü sonrasında ise bir müddet Selevkoslar Krallığı hâkimiyetinde kalmışlardır. Sonrasında sırasıyla Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu, Selçuklular ve en nihayetinde Osmanlı Devleti hâkimiyetinde yaşam sürmüşlerdir (Memiş, 2005:1-2). Osmanlı Devletinin kuruluş döneminde Ermenilerin bir kısmı Çukurova, Doğu Anadolu ve Kafkaslarda küçük prenslikler halinde varlık gösterirken bir kısmı ise İran, Bizans ve Selçuklu hâkimiyetinde varlık göstermişlerdir (Taşçıoğlu, 2014: 8). Osmanlı Devleti'nin kısa süre içinde hâkimiyet sahasını genişletmesiyle de Ermeni nüfusunun büyük bir kısmı Osmanlı tabiiyeti altına girmiştir. Osmanlı padişahı II. Mehmet'in İstanbul'u fethetmesinin ardından Ermenilerin Osmanlı Devleti ile ilişkilerinde yeni bir süreç başlamıştır. Fatih Sultan Mehmet Ermenilerin o döneme kadar Bursa'da bulunan ruhani liderleri olan Hovakim'i İstanbul'a getirterek mevcut Rum Patrikliğinin yanında bir de Ermeni patrikliği kurmuş ve 1461'de ruhani lider Hovakim'e Patrik unvanı vererek Osmanlı tabiiyetindeki bütün Ermenilerin dini lideri olarak görevlendirmiştir (Taşçıoğlu, 2014: 8-9). Fatih Sultan Mehmet dönemiyle başlayan Osmanlı Devleti'nin Ermenilere yönelik bu iyimser tutumu daha sonra gelen padişahlar döneminde de devam etmiştir. Osmanlı Devleti'nde yaşayan Ermeniler kısa sürede devletin sadık bir tebaası konumuna ulaşmışlardır. Bu durum Fransız İhtilalinin sonucunda başlayan milliyetçilik akımının Ermenileri etkilemesine kadar devam etmiştir (Taşçıoğlu, 2014: 9). Başta Sırplar ve Yunanlılar olmak üzere Balkan topraklarında yaşanan milletlerin ayrılıkçı fikirlerinin Osmanlı Devleti'ni çöküşe geçirdiği dönemde, "Millet-i Sadıka" olarak bilinen Ermeniler de Osmanlı Devleti toprakları içinde bağımsız bir devlet kurma düşüncesiyle harekete geçmişlerdir. Doğu Anadolu'da bağımsız bir devlet kurma hayaline bürünen Ermeniler gerek Avrupa gerekse Amerika'da örgütlenerek yoğun bir propagandaya başlamışlardır. Batılı destekçileri tarafından sürekli kışkırtılan Ermeniler ve bu anlamda Ermeni meselesi 93 Harbi olarak bilinen 1877-1878 Osmanlı - Rus Savaşı sonrasında imzalanan Berlin Antlaşması ile farklı bir boyuta ulaşmıştır. Berlin Antlaşmasında yer alan 61. madde ile Ermenilere yönelik Osmanlı Devleti'nin ıslahatlar yapması ve bu ıslahatların antlaşmaya taraf ülkelerce denetlenmesi kararlaştırılmıştır (Özdemir, Çiçek, Turan, Çalık ve Halaçoğlu, 2010). Bağımsız bir Ermeni devleti kurma adına Ermeniler, başta 1877'de Cenevre'de kurulduktan sonra 1890'da İstanbul merkezli Anadolu'nun birçok yerinde örgütlenen Hınçak ve 1890'da Tiflis'te kurulduktan sonra Anadolu'nun muhtelif yerlerinde örgütlenen Taşnaksütyun olmak üzere birçok cemiyet kurmuşlardır (Akbulut, 1995: 32-33). Bu cemiyetler kısa süre içinde birer terör örgütüne dönüşmüş ve Osmanlı tabiiyeti altındaki Ermenileri örgütleyerek silahlandırmışlardır. Silahlandırılmış Ermeniler, Rusların, Fransızların, ABD'nin ve İngilizlerin kışkırtmalarıyla kısa süre içinde Osmanlı topraklarında kanlı eylemlere başlamış ve başta

Erzurum'da ve Zeytun'da olmak üzere birçok yerde isyanlar çıkarmışlardır. 1890 Erzurum İsyanı bu anlamda Ermenilerin çıkardıkları ilk büyük isyan olmuştur. Ermeniler bu isyanla istediklerini elde edemeseler de ayaklanmayı ve büyük devletleri işe karıştırmayı öğrenmişler ve bu isyan teşebbüsünden edindikleri tecrübelerle yeni isyanların hazırlıklarına girişmişlerdir (Cumhur İskefiyeli, 2005: 121). Eylemlerine hız kesmeden devam eden Ermeniler Osmanlı Bankası bombalamaktan, Padişah II. Abdülhamit'e suikast girişimine kadar farklı eylemler yapmışlardır (Akbulut, 1995: 33-34). Süreçte eylemlerine devam eden Ermeniler Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na girmesini de fırsata çevirmişlerdir. Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesinin ardından seferberlik ilan etmesine rağmen Ermeniler bu emre karşı durmuş, ordudan kaçmış ve Rusya'ya göç ederek Ruslar tarafından, Türk ordusuna karşı savaşmak üzere oluşturulan çetelere katılmışlardır (Şengül, 2014: 24-25). Öte yandan başta Rusya olmak üzere batılı diğer destekçileri tarafından silahlandırılan Ermeni çetecileri Doğu Anadolu'nun farklı bölgelerinde gerçekleştirdikleri eylemleriyle binlerce sivil Türk'ün ölümüne neden olmuşlardır. Ermenilerin Osmanlı topraklarında Müslüman Türklere karşı katliamlarını hızla devam ettirdikleri dönemde Osmanlı Dâhiliye Nezareti 24 Nisan 1915'te bir genelge yayınlayarak Ermeni komitelerinin kapatılmasını, belgelerine el konulmasını ve elebaşlarının tutuklanmasını istemiştir. Kafkasya Cephesinde yaşayan Ermenilerin silahlanarak Rus ordusuna katılmaları ve sivil halka yönelik katliamlarını devam ettirmeleri üzerine ise Dâhiliye Nezareti tarafından 27 Mayıs 1915'te "Tehcir Kanunu" kabul edilmiştir (Babacan, 2003). Öte yandan zaten Rusların Ermenileri kullanarak Doğu Anadolu'ya hâkim olma isteği öteden beri bilindiğinden bu bölgedeki Ermenileri Rus sınırından daha uzak ve emin bir yere sevk etmek kaçınılmaz bir yol olarak görülmüştür (Şengül, 2014: 32). Kanuna göre isyan hareketlerine karışan Ermeniler savaş alanı olan bölgelerden alınıp başta Kuzey Suriye olmak üzere daha güvenli yerlere göçe tâbi tutulmuşlardır. Burada asıl amaç Ermenileri yok etmek değil onların can güvenliğini sağlamak olmuştur. 1915'te çıkarılan bu kanunla Ermenilerin Osmanlı Devleti tarafından Suriye'ye zorunlu göçe tabi tutulması (sevk ve iskân) sırasında alınan tüm tedbirlere rağmen bazı aksaklıklar görülmüştür. Göçe tabi tutulan kafilelerde hastalık veya çeteci saldırılarına bağlı olarak bazı ölüm hadiseleri de olmuştur (Aydın, 2011: 175). Ancak bu durum Ermeniler ve Batılı destekçileri tarafından istismar edilmiş; sübjektif yaklaşımlarla asılsız "Ermeni Soykırımı" söylemlerine dönüşmüştür. Yaşanan bu süreç bugün pek çok ülkede bir "soykırım" olarak nitelendirilmekte ve Türkiye'ye karşı bir baskı unsuru olarak kullanılmaktadır. Günümüzde Ermeni soykırımını kabul eden ülkeler arasında Arjantin, Almanya, Belçika, Kanada, Şili, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Fransa, Yunanistan, İtalya, Litvanya, Lübnan, Hollanda, Polonya, Rusya, Slovakya, İsveç, İsviçre, Uruguay, Vatikan, Venezuela, Bolivya, Brezilya, Çekya ve Avusturya yer almaktadır. ABD'de ise içlerinde Kaliforniya, Washington ve Pensilvanya'nın da yer aldığı birçok eyalet sözde soykırım iddialarını kabul etmektedir. Bu araştırmada da Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı son sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının "Ermeni Tehciri" kavramını nasıl algıladıklarını belirlenmeye çalışılmıştır.

YÖNTEM

Bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, Ermeni Tehciri kavramını nasıl algıladıklarını belirlemek amacıyla; mecazlar yoluyla veri toplama, görüşme ve doküman analizinden oluşan nitel araştırma teknikleri

birlikte kullanılmıştır. Bu yönüyle çalışmanın metot üçgenlemesi olarak adlandırılan veri toplamaya uygun olduğu görülmektedir. Buradan hareketle bakıldığında metot üçgenlemesi bir çalışmada farklı metotların birlikte kullanımını tanımlamaktadır. Bu metotların kullanımına gözlem, görüşme, doküman analizi gibi değişim belirlemeyi amaçlayan çalışmaların aynı anda kullanılması örnek olarak gösterilebilir (Guion, 2002).

Araştırmanın Deseni

Araştırma nitel araştırma deseninde gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma (Yıldırım ve Şimşek, 2006), insanın bireysel çabasıyla biçimlendirmeye çalıştığı toplumsal sistemlerin derinliğine keşfetmek adına geliştirdiği bilgi üretme yollarından biridir (Özdemir, 2010). Nitel araştırma dünyadaki gözlemcinin yerini tespit eden konumlandırılmış bir aktivitedir. Nitel araştırma dünyayı görünür hale getiren bir dizi yorumlayıcı materyal uygulamalarından oluşur. Bu uygulamalar dünyayı dönüştürür. Bu uygulamalar dünyayı; alan notları, mülakatlar, konuşmalar, fotoğraflar, kayıtlar ve kendinize yazdığınız notları kapsayan bir temsiller serisine dönüştürür (Denzin ve Lincoln'den aktaran Budak ve Budak, 2013).

Çalışma Gurubu

Araştırmanın çalışma gurubu 2014-2015 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı'ndan maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemiyle seçilmiş olan son sınıf öğrencilerinden 92 kız ve 88 erkek öğrenci oluşturmuştur. Maksimum çeşitliliğe dayalı örneklem oluşturmada amaç, genelleme yapmak için bu çeşitliliği sağlamanın aksine, çeşitlilik gösteren durumlar arasında herhangi ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Maksimum çeşitliliğe dayalı olan örnekleme yönteminin temelde iki farklı faydası bulunmaktadır. Bunlardan birincisi ele alınan örnekleme ilişkin her durumun kendine özgü boyutlarıyla derinlemesine tanımlanabilmesi iken ikincisi, farklı özellik gösterebilen durumlar arasında ortaya çıkabilecek ortak kategoriler belirleyebilmektir (Patton, 1987).

Veri Toplama Araçları

Mecazlar Yoluyla Veri Toplama Formu: Öğrencilerin Ermeni Tehciri kavramına yükledikleri anlamlara ilişkin metaforları (mecaz) belirlemek amacıyla çeşitli araştırmacılar (Ablak, 2017, Aydın, 2010, Çetin, Kılcan, Güneş ve Çepni 2015; Çepni, 2013; Güven ve Güven, 2009; Kılcan, 2013; Kılcan ve Akbaba, 2013; Kılcan ve Çepni, 2015; Öztürk, 2007; Saban, 2004; 2008a; 2008b; 2009) tarafından kullanılan mecazlar yoluyla veri toplama formu kullanılmıştır. Metafor yani mecaz; bir şeyi başka bir şeye göre düşünme ve kavramları daha iyi anlamak için başvurulan insani akıl yürütmenin bir unsuru (Lakoff ve Johnson, 2010) olarak tanımlanmaktadır. Öte yandan Saban (2004) ve Yob (2003) mecazı, bireyin yüksek düzeyde soyut ve karmaşık bir olguyu açıklamada başvuracağı zihinsel imge olarak değerlendirilmektedir.

Doküman İncelemesi: Araştırmada kullanılan bir başka veri toplama aracı; metafor oluşturulan Ermeni Tehciri kavramıyla alakalı olarak öğrencilerin çizdikleri resim/karikatürlerden oluşan görsel dokümanlardır. Çeşitli araştırmacılar (Ersoy, 2010; Ersoy ve Türkkan, 2010) görsel malzemelerin bireylerin duygu ve düşüncelerini yansıtmada birer araç olduğunu ve onların yorumlama ve çözüm üretme becerilerini göz önüne serdiğini, özellikle sosyal içerikli değer, norm ve kurallara ilişkin kazanımlarda bir durum belirleme aracı olarak kullanılabildiğini açıklamaktadırlar. Araştırmacılar için bu şekilde ön bilgiler sunan görsel malzemeler, yapılacak olan nitel araştırmalar için veri toplama aracı olarak kullanılabilir. Literatürde yer alan bilgiler, sadece yazılı malzemelerin nitel araştırmalar kapsamında doküman incelemesinin alanına girdiğinden değil, görsel malzemelerinde doküman analizi kapsamına girebileceğinden ve nitel araştırmalarda veri toplama aracı olarak kullanılabileceğinden bahsetmektedir. Bu şekilde bahsi geçen görsel malzemeler tek başlarına nitel bir araştırmanın veri kaynağını oluşturabileceği gibi diğer veri toplama (gözlem, görüşme ve doküman incelemesi) yöntemleri ile de ek veri kaynağı olarak kullanılabilirler (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu: Araştırmada kullanılan son veri toplama materyali ise; veri toplama formunda Ermeni Tehciri kavramına ilişkin öğrencilerle gerçekleştirilmiş olan yarı yapılandırılmış görüşmedir. Yarı yapılandırılmış görüşmede görüşmeci, genel olarak önceden hazırladığı soruların dışına pek çıkmadan sorularını yöneltir. Ama öğrencilerin verdiği cevaplar doğrultusunda, görüşülen kişilerin bakış açılarını ortaya çıkarmada daha derinlemesine bilgi sahibi olmak amacıyla ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir (Glesne, 2012: 140; Kuş, 2012: 87).

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması sürecinde her bir öğrenciye, Ermeni Tehciri kavramıyla alakalı metafor formu dağıtılmıştır. Çalışmaya başlamadan önce araştırmacı kendisi ve araştırmayı yapma amacı hakkında kısa bilgiler sunmuştur. Çalışmanın nasıl yapılacağı konusuna geçmeden evvel, öğrencilere verilen formda yer alan yönerge okunarak araştırma konusunda bilgilenmeleri amaçlanarak çalışmaya başlanmıştır. Elde edilen veriler araştırmacı tarafından ayrılarak, öğrenciler tarafından Ermeni Tehcirine ilişkin oluşturdukları metaforlar, gerekçeleri ve o gerekçeye ve kavrama uygun olarak çizdikleri resim/karikatürler bir alan uzmanı eşliğinde gözden geçirilmiş ve benzer resim/karikatür çizenler, farklı resim/karikatür çizenler ve hiç resim/karikatür çizmeyenler belirlenmiştir.

Veri toplama adına başvurulan bir diğer araç olan yarı yapılandırılmış görüşmeye başlamadan önce araştırmacı; Ermeni Tehciri kavramına ilişkin benzer, farklı ve hiç resim çizmeyenlerden en az bir görüşme yapmak için maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemine uygun olarak katılımcıları önceden belirlemiştir. Bu belirleme sonrasında araştırmacı, öğrencilerle okuldaki müsait bir ortamda bir araya gelmiş her öğrenciyle yaklaşık 3-5 dk. görüşme yapılmıştır.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi insan davranışları üzerinde doğrudan olmayan yollarla çalışmaya imkân tanıyan ve özellikle sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan bir tekniktir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2010). İçerik analizinde amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Strauss ve Corbin'e (1990) göre "kavramlar olmadan bilim var olamaz; kavramlar bizim olguları anlamamıza ve bu olgular üzerinde etkili düşünmemize yardımcı olur. Biz kavrama bir ad verdiğimiz zaman; o kavramla ilgili sorular sorabiliriz, o kavramı inceleyebiliriz ve başka kavramlarla ilişkilendirebiliriz". Kavramlar bizi temalara götürür ve temalar sayesinde olguları daha iyi düzenleyebilir ve daha anlaşılabilir hale getirebiliriz (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırma sonrasında elde edilen verilerin analizi ve yorumlanması süreci Saban'dan (2009) yararlanılarak aşağıdaki gibi beş aşamada gerçekleştirilmiştir.

***Metafor Kodlama ve Ayıklama Aşaması*:** Bu aşamada ilk olarak araştırmaya katılan katılımcıların ürettiği metaforlar Excel programında alfabetik sıraya dizilerek bir liste meydana getirilmiştir. Araştırmanın amacına göre katılımcıların yazılarında, metaforların belirgin bir şekilde ifade edilip edilmediğine bakılarak, her katılımcının formda dile getirdiği metafor kodlanmıştır. Sonrasında katılımcıların formları incelenerek; Ermeni Tehciri kavramına ilişkin metaforun yer aldığı ancak gerekçesi bulunmayan formlar(1), belirtilen değerin sadece tanımlanmasının yer aldığı formlar(2) ve belirtilen değere ilişkin herhangi bir metaforun gerçekleştirilmediği (boş bırakılan) formlar(3) işaretlenmiştir. Bu belirtilen gerekçelere dayanarak Ermeni Tehciri kavramıyla alakalı 130 katılımcı tarafından belirlenen *"Ermeni Tehciri evli evine köylü köyüne gibidir. Çünkü onlar Türk vatanına ihanet etmişlerdir. (K, 109)", "Ermeni Tehciri fareyi yiyen yılan gibidir. Çünkü Ermeni Tehciri zorunlu göçtür...(K, 172)", "Ermeni Tehciri bir nüfus mübadelesi gibidir. Çünkü aynı şekilde nüfus mübadelesinde de bir yer değiştirme söz konusudur… (K, 101)"* gibi ifadelerin yer aldığı formlar ve 11 katılımcı tarafından boş bırakılan formlar olmak üzere toplam 141 form elenerek araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır.

Örnek Metafor Derleme Aşaması: Bu aşamada "metafor analizi" (Saban, 2009) ve "içerik analizi" (Yıldırım ve Şimşek, 2006) teknikleri kullanılarak her metafor parçalara ayrıştırılmıştır. Bu aşamanın amacına göre katılımcıların yazdıkları metaforlar tekrar okunup gözden geçirilerek, her metaforda (1) benzeyen, (2) benzetilen ve (3) benzeyen ve benzetilen arasındaki bağıntı analiz edilmiştir. Katılımcıların zayıf yapılı zihinsel imgeleri içeren formlarının ayıklanmasından sonra Ermeni Tehciri kavramıyla alakalı 39 adet geçerli metafor elde edilmiştir.

Kategori Geliştirme Aşaması: Bu aşamada katılımcılar tarafından metafor formunda yer alan Ermeni Tehciri kavramına yönelik geliştirilen metaforlar, katılımcıların oluşturdukları metaforun gerekçesine bakılarak kategorilendirilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması: Araştırmanın geçerliği ve güvenirliği için, araştırmada ulaşılan kavramsal kategorilerin bünyesinde yer alan metaforların, söz konusu kavramsal kategorileri temsil edip etmediğini belirlemek amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Araştırmacı tarafından oluşturulan

katılımcılara ait metafor listeleri ve kavramsal kategorileri içeren listeler uzman tarafından incelenmiştir. Daha sonra uzmanın yaptığı eşleştirmeler ile araştırmacının oluşturduğu kategoriler karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları belirlenerek araştırmanın güvenirliği, Miles ve Huberman'ın (1994) formülü (Görüş Birliği/Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı) kullanılarak hesaplanmıştır. Nitel araştırmalarda, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun/uzlaşmanın %92 ve üzeri olduğu durumlarda arzu edilen düzeyde bir güvenilirlik sağlanmaktadır (Saban, 2009).

Tablo 1. Uzman Görüşü Sonrasında Kategori Değişikliği Yapılan Metafor ve Sayısı

KAVRAM	Uzman Görüşü Sonrasında Kategori Değişikliği Yapılan Metafor ve Sayısı	Yüzde (%)
ERMENİ TEHCİRİ	İki metafor (*Çanakkale Zaferi, Yaraya tuz basmak*) 3. kategori ile eşleştirilerek değiştirildi.	96

Verilerin Bilgisayar Ortamına Aktarılma Aşaması: Katılımcıların geliştirdikleri metaforlar kategorilere ayrıldıktan sonra, bütün veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bu işlemlerden sonra, metaforların ve bulundukları kategoriyi temsil eden katılımcıların sayısı (f) ve yüzdesi (%) hesaplanmıştır. Bu hesaplama tabloları ile birlikte oluşturulan metafor kategorilerini açıklamak için katılımcılar tarafından metaforun oluşturulma gerekçesini belirten ifadelerden yüksek frekansa sahip olanları temsil edenler aynen alınarak (*"..."* tırnak içinde) bulgular kısmına yerleştirilmiştir. Bu yerleştirmelerde katılımcılara ait kodlamalar (K3-K8) kullanılmıştır. Yerleştirilen ifadelerin ardından o katılımcı tarafından çizilmiş, daha önceden elemeye tabi tutulmuş resim/karikatürler, hem katılımcının oluşturduğu metaforu hem de bu metafora ait gerekçeyi desteklemesi açısından bulgular kısmına yerleştirilmiştir. Bu işlemden sonra yarı yapılandırılmış görüşmeden elde edilen veriler, metafor gerekçelerini ve buna bağlı olarak öğrenci tarafından çizilmiş resim/karikatürleri desteklemesi bakımından bulgular kısmında görsellerden sonra gelecek şekilde konulmuştur.

BULGULAR

Tablo 2. Katılımcıların "Ermeni Tehciri" Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar

Sıra No	Metafor	(f)	%	Sıra No	Metafor	(f)	%
1	Akbaba	1	0.39	15	Kandaki Zehir	1	0.39
2	At Kuyruğu Düğümü	1	0.39	16	Kangren Olan Organı Kesmek	5	1.95
3	Balon	3	1.17	17	Kedi	1	0.39
4	Bir Annenin Bebeğine Süt Vermesi	1	0.39	18	Kukla Gösterisi	1	0.39
5	Bir Annenin Bebeğini Kötülüklerden Koruması	1	0.39	19	Kuşların Göç Etmesi	1	0.39
6	Biz Türklerin Başına	1	0.39	20	Pirincin İçindeki Taşları	4	1.56

	Gelebilecek En Büyük Talihsizlik				Ayıklamak		
7	Buz Dağı	1	0.39	21	Sezar'ın Brütüs'ü	1	0.39
8	Çanakkale Zaferi	1	0.39	22	Soğuk Yemek	1	0.39
9	Çocuklara Anlatılan Masallar	1	0.39	23	Şizofren Bir Hasta	1	0.39
10	Çürümüş Meyveleri Taze Meyvelerden Ayırmak	2	0.78	24	Vücuttaki Kanser	1	0.39
11	Evdeki Tozların Temizlenmesi	1	0.39	25	Vücuda Nüfuz Etmiş Kanser Hücresinin Dışarı Atılması	1	0.39
12	Fenerbahçe'deki Selçuk	1	0.39	26	Yabani Bir Hayvanın Evcilleştirilme Çabası	1	0.39
13	Gürültü	2	0.78	27	Yaraya Tuz Basmak	1	0.39
14	Huzura Açılan Zorunlu Pencere	1	0.39	28	Zombi	1	0.39
Toplam						39	100

Tablo 2 incelendiğinde, katılımcılar "Ermeni Tehciri" kavramına yönelik 28 adet metafor geliştirmişlerdir. Geliştirilen metaforların yarısından fazlası (22) yalnız bir katılımcı tarafından temsil edilmektedir. Geriye kalan 6 metafor ise 2-5 katılımcı tarafından temsil edilmektedir. Metafor başına düşen ortalama katılımcı sayısı yaklaşık olarak 1,4'dür. Bu değere ilişkin metaforların frekans dağılımına bakıldığında en sık kullanılanlar arasında "Kangren Olan Organı Kesmek" " (f:5), "Pirincin İçindeki Taşları Ayıklamak" (f:4) ve "Balon" (f:3) gelmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların "Ermeni Tehciri" Kavramına Yönelik Sahip Oldukları Metafor Kategorileri

Sıra No	Kategori Adı	Metafor	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
1	Rahatsızlık Veren Durumla Başa Çıkma	Atkuyruğu düğümü, Çürük elmaların sepetten atılması, Evdeki tozların temizlenmesi, Gürültü, Kandaki zehir, Kangren olan bir parmak, Pirincin içindeki taşlar, Vücuttaki Kanser, Vücuda nüfuz etmiş kanser hücresinin dışarı atılması, Yabani bir hayvanın evcilleştirilme çabası	10	19
2	Asılsız Olay	Balon, Buz Dağı, Çocuklara anlatılan masallar, Fenerbahçe'deki Selçuk, Kukla Gösterisi, Mürekkebi uçan kalem, Soğuk yemek, Şizofren bir hasta.	8	10
3	Kaçınılmaz Olay	Bir annenin bebeğine süt vermesi, Bir annenin bebeğini kötülüklerden koruması, Çanakkale Zaferi, Huzura açılan zorunlu pencere, Kuşların göç etmesi, Yaraya tuz basmak	6	6
4	Güveni Sarsan Olay	Akbaba, Biz Türklerin başına gelebilecek en büyük talihsizlik, Kedi, Sezar'ın Brütüs'ü	4	4

Tablo 3 incelendiğinde, katılımcıların ""Ermeni Tehciri" Kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlar ortak özellikleri bakımından 4 kavramsal kategori altında toplanmıştır. Her metafor katılımcıların yaptıkları açıklamalar doğrultusunda metaforun kaynağını (gerekçesini) oluşturan düşünce kapsamında gruplandırılmıştır.

Kategori 1: Rahatsızlık Veren Durumla Başa Çıkma

Tablo 3 incelendiğinde, "rahatsızlık veren durumla başa çıkma" kategorisinin toplam 10 metafor ve 19 katılımcı (% 7.41) şeklinde oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında en sık kullanılanları "kangren olan organı kesmek" (f:5) ve "pirincin içindeki taşları ayıklamak" (f:4)'tur. Aşağıda katılımcıların "*rahatsızlık veren olayla başa çıkma*" kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirdikleri metafora ait resme / karikatüre yer verilmiştir.

*"Ermeni Tehciri **kangren olan bir parmağı kesmek** gibidir. Çünkü Ermeniler toplumun bir parçasıdır ancak giderek topluma zarar veren bir hastalığa dönüşmüştür."* **(K,3)**

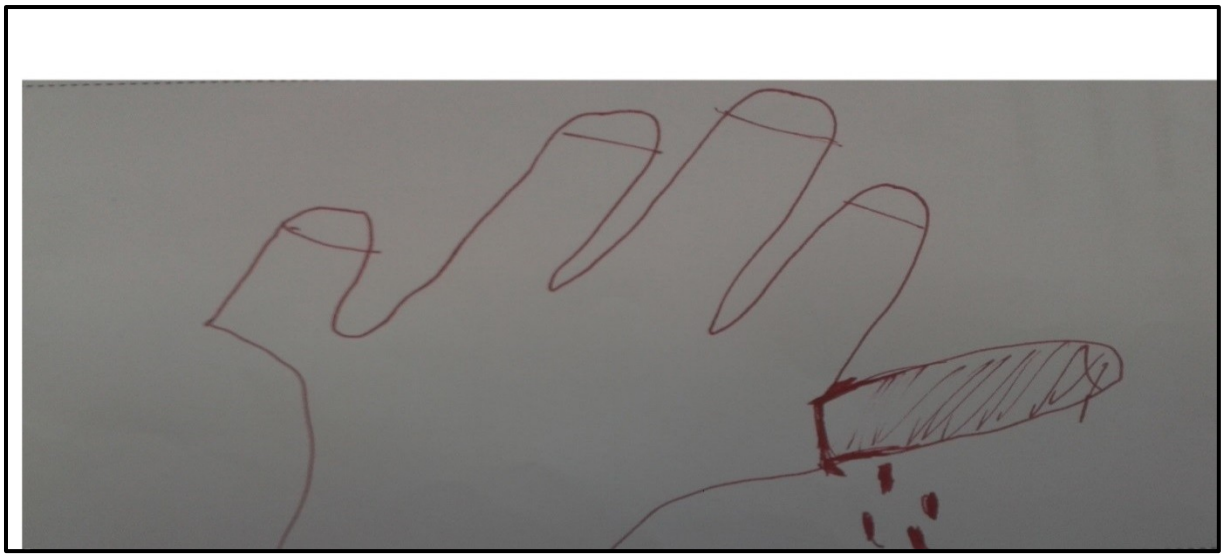

Görsel 1: K-3 kodlu Öğrenciye Ait Görsel

*"Ermeni Tehciri **pirinçteki taş** gibidir. Çünkü taşları ayıklamazsanız dişlerinize zarar verir. Pirinçleri ülke vatandaşları olarak varsayarsak dişleri ülke olarak ele alırsak, taşlar ülkeye zarar veren vatandaşlardır. Bu taşların ayıklanması dişlerimizin sağlığı için önemlidir."* **(K, 93)**

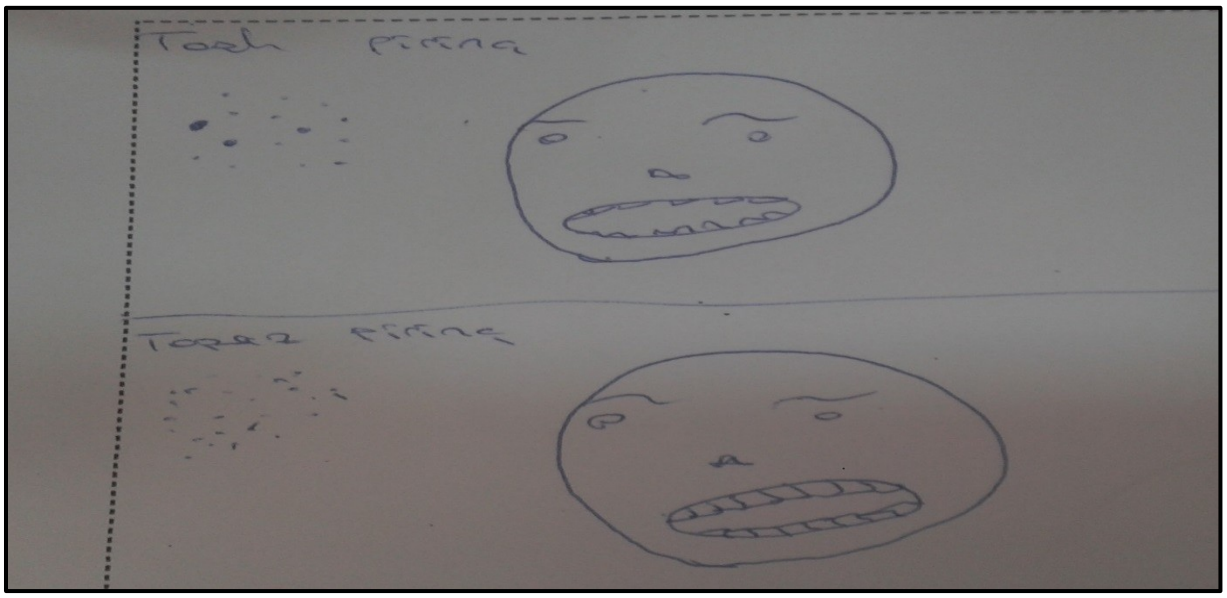

Görsel 2: K-93 Kodlu Öğrenciye Ait Görsel

"Binlerce yıldır var olan milletimizin her zaman düşmanları olmuştur. Kadim milletimizde bu düşmanlarla her zaman başa çıkmasını bilmiştir. Ermeni Tehciri de o dönemde bize düşman kesilen Ermenilere yapılacak en iyi muameleydi bence." **(Görüşme, K, 93)**

"*Ermeni Tehciri* ***çürümüş meyveleri taze meyvelerden ayırmak*** *gibidir. Çünkü çürümüş bir sebze ya da meyve sağlam olanları da çürüteceğinden onları birbirinden ayırmak gerekir. Böylece en azından çürümüşlük diğer meyvelerden uzak tutulur, onlar taze kalır."* **(K, 163)**

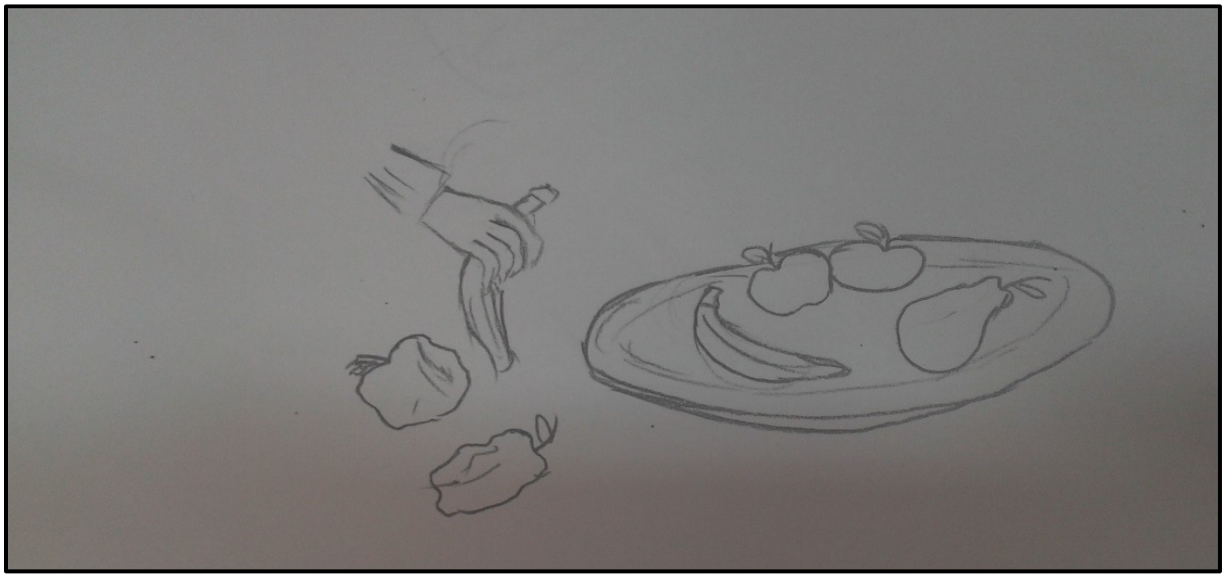

Görsel 3: K-163 kodlu öğrenciye ait görsel

"Ermeni Tehciri ***insanı bir ortamda devamlı rahatsız eden bir ses*** *gibidir. Çünkü insanı devamlı rahatsız etmektedir. Kimisi için iyi güzel kimi insanlar içinse sıkıcı ve rahatsız edicidir."* **(K, 31)**

Kategori 2: Asılsız Olay

Tablo 3 incelendiğinde, "asılsız olay" kategorisinin toplam 8 metafor ve 10 katılımcı (%3,9) şeklinde oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında en sık kullanılanı "balon" (f:3)'dur. Aşağıda katılımcıların "*asılsız olay*" kategorisini oluşturan metaforları neden geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine bazı katılımcılar tarafından geliştirdikleri metafora ait resme / karikatüre yer verilmiştir.

"Ermeni Tehciri ***bir balon*** *gibidir. Çünkü balon sadece nefes verirsen şişer. Ama vermezsen bir işe yaramaz. Hava verip aldıktan sonra balon büzüşür. Ermeni Tehcir Kanunu da böyledir. Nisan ayında katliam diye balonu şişiriyorlar. Ama içi boş çıkıyor. Ülkemizde kendi vatandaşlarımıza uygulanan katliamı yeterince anlatamıyoruz. Haklı olduğumuz halde haklılığımızı savunamıyoruz. Tıpkı bir suçsuz mahkûm gibi bize atılan iftiraları kabul etmeme dışında bir şey yapamıyoruz."* **(K, 42)**

Görsel 4: K-42 kodlu öğrenciye ait görsel

"Ermeni Tehciri ***kukla gösterisi*** *gibidir. Çünkü yıllar önce yaşanmış, üzerinden çok zaman geçmiş bir olayı her yıl insanların yaralarını kanatarak üzerine katarak gündeme getiriliyor."* **(K, 84)**

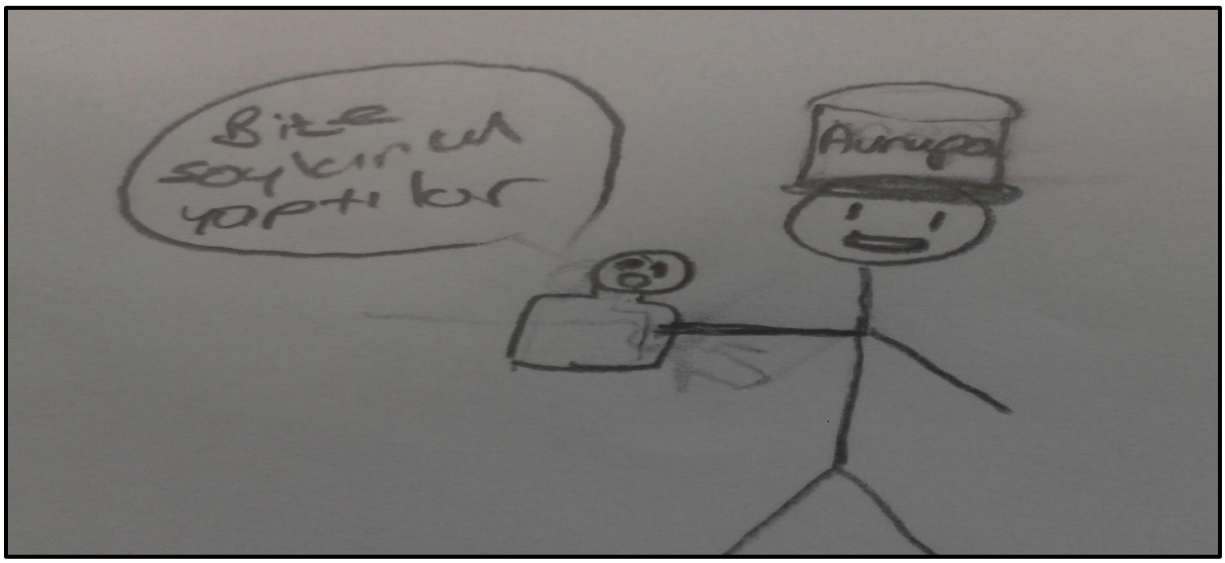

Görsel 5: K-84 Kodlu Öğrenciye Ait Görsel

"O dönem olduğu gibi günümüzde de Ermeniler akıl hocaları olan batılı devletlerin elinde kukla misali oynatılmaktalar. Her yıl bize soykırım yaptınız, bilmem kaç bin Ermeni'yi öldürdünüz diye gösteri yapıyorlar. Oysaki Türkiye Cumhuriyeti devleti bu konuda açık bir şekilde arşivlerini açmakta ve isteyene gel incele demektedir. Ama onlar gerçek tarihi incelemek yerine inandıkları yalana bütün dünyayı inandırmaya çalışmaktalar." **(Görüşme, K,84)**

Kategori 3: Kaçınılmaz Olay

Tablo 3 incelendiğinde, "kaçınılmaz olay" kategorisinin toplam 6 metafor ve 6 katılımcı (% 2.34) şeklinde oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında her metafor bir katılımcı tarafından temsil edilmektedir. Aşağıda katılımcının "*kaçınılmaz olay*" kategorisini oluşturan metaforu neden geliştirdiğine yönelik gerekçesine, yine aynı katılımcı tarafından geliştirdiği metafora ait resme / karikatüre ve görüşmeye yer verilmiştir.

*"Ermeni Tehciri **Çanakkale Zaferi** gibidir. Çünkü Çanakkale Zaferi Türkiye tarihi açısından kelimelerin yetersiz kaldığı büyük bir zaferdir. Ermeni tehciri de en az bu kadar Türkiye'yi hainlerden arındıran bir olaydır. Türk milletinin bağımsızlığını, bütünlüğünü, refahını ve huzurunu sağlaması açısından önemlidir. Her ne kadar Avrupa ülkeleri ve Ermeniler tarafından bu olay kötü anılıp Türkiye ve Türk halkı kötülense de günümüzde de belirli kesimlere uygulanması gereken bir kanundur."* **(K, 8)**

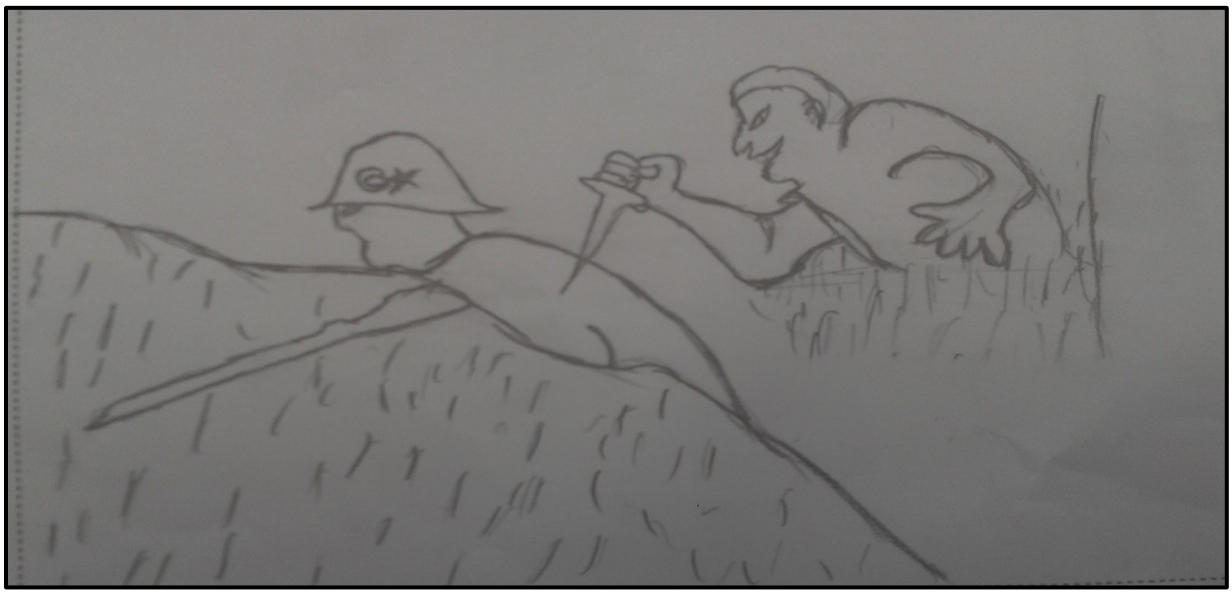

Görsel 6: K-8 Kodlu Öğrenciye Ait Görsel

*"Ermeni Tehciri **yaraya tuz basmak** gibidir. Çünkü zorunlu ama yararlı bir faaliyettir. Ermeni meselesi iltihap kapmış bir yaradır. Bu yaranın üzerine her ne kadar acıda olsa tuz basmamız, yaranın iyileşmesi için onları tehcir etmemiz gerekiyordu. "* **(K, 139)**

"O dönem için bakıldığında bu kanunu çıkarmak ve uygulamak mecburiyettendi. Çünkü hem bizim için hem de onlar için en iyi karar Ermenilerin bölgeden uzaklaştırılmasıydı. Bu kararla daha büyük sıkıntıların önüne geçilmiştir diye düşünüyorum." **(Görüşme, K,139).**

Kategori 4: Güveni Sarsan Olay

Tablo 3 incelendiğinde, "güveni sarsan olay" kategorisinin toplam 4 metafor ve 4 katılımcı (% 1.56) şeklinde oluştuğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında her metafor bir katılımcı tarafından temsil edilmektedir. Aşağıda katılımcının "*güveni sarsan olay*" kategorisini oluşturan metaforu neden geliştirdiğine yönelik gerekçesine, bazı katılımcılar tarafından geliştirdikleri metafora ait resme / karikatüre yer verilmiştir.

*"Ermeni Tehciri **Sezar'ın Brütüs'ü** gibidir. Çünkü yüzyıllar boyu bu toplumun içinde varlığını sürdürmüş, bu toplum sayesinde zamanımıza ulaşabilmiş, eğer Türkler ve Osmanlı bu coğrafyada olmasa varlığından bile haberdar çok zor olacağımız bir millet ilk fırsatta ihanet etme cüretini göstermiş ve yüzyıllar boyu kendisini koruyan Sezar'ı (Osmanlı ve Türkleri) ilk fırsatta arkadan vurmuştur "* **(K, 27)**

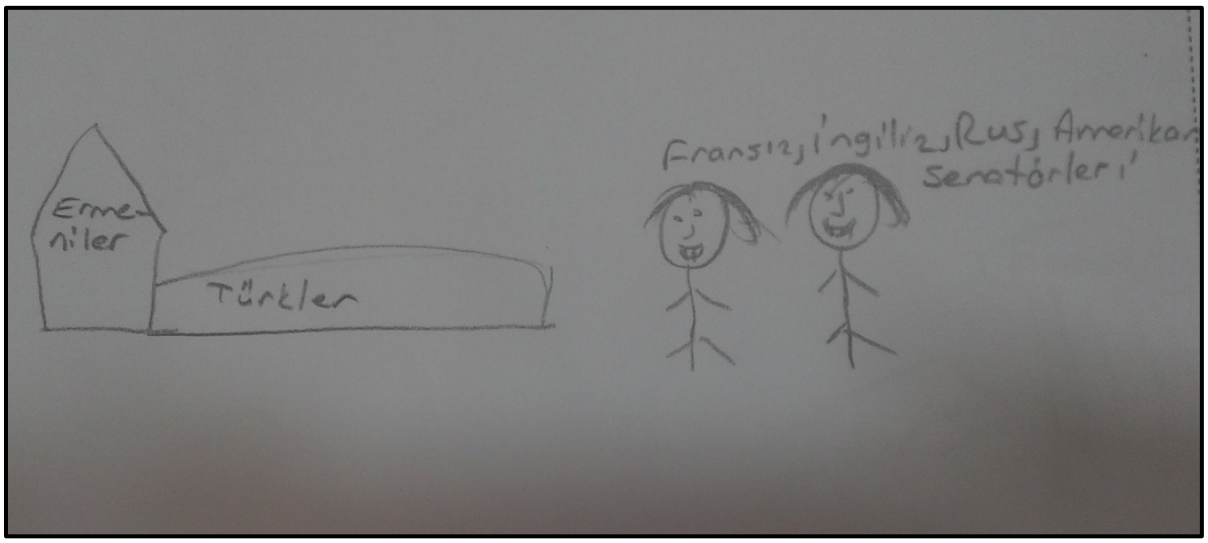

Görsel 7: K-27 Kodlu Öğrenciye Ait Görsel

"Biz Ermenilerle asırlar boyunca birlikte yaşamışız. Hatta onlara devletin her kademesinde görev vermişiz. Ancak "Millet-i Sadıka" bildiğimiz Ermeniler kışkırtmalar sonucunda bize düşman kesilmiş bizi sırtımızdan vurmuşlardır." **(Görüşme, K,27)**

*"Ermeni Tehciri **kedi** gibidir. Çünkü kediler hayat boyu sahiplerine nankörlük yapmışlardır. Tıpkı Ermenilerin bize yaptığı gibi onları o kadar sahiplenmemize rağmen büyük nankörlük yapıp, milletimize türlü işkenceler yapmışlardır. "* **(K, 66)**

TARTIŞMA VE SONUÇ

Ermeni Tehciri kavramına ilişkin bulgular incelendiğinde çalışma grubunda yer alan katılımcılar toplam 28 adet geçerli metafor geliştirmiştir. Ermeni Tehciri kavramına ilişkin katılımcılar tarafından geliştirilen metaforlar, buna bağlı olarak oluşturulan metaforlara ilişkin kategoriler ve katılımcılar tarafından çizilen resim/karikatürler (K,3;K, 21; K, 31; K, 38; K, 93; K,127, K,163 vb.) incelendiğinde katılımcıların bir kısmının Ermeni Tehciri kavramını "Rahatsızlık Veren Durumla Başa Çıkma" şeklinde algıladıkları görülmektedir. Bu bulgu Babacan'ın (2003) çalışmasında yer bulan "…isyan hareketlerine karışan Ermeniler savaş alanı olan bölgelerden alınıp başta Kuzey Suriye olmak üzere daha güvenli yerlere göçe tâbi tutulmuşlardır" ifadesiyle benzerlik göstermektedir. Ermeni Tehciri kavramına yönelik bulgular incelendiğinde ulaşılan bir başka sonuç katılımcıların Ermeni Tehciri kavramını "asılsız olay" olarak algıladıkları şeklindedir. Bazı katılımcıların (K, 42; K, 84; K, 94; K, 118 vb.) geliştirdikleri "Balon, Buz Dağı, Çocuklara anlatılan masallar, Kukla Gösterisi, Soğuk Yemek, Şizofren Bir Hasta" gibi metaforlarla Ermeni Tehciri kavramının olduğundan farklı gösterilmeye çalışıldığını, bu anlamda özellikle Batılı devletlerin destek ve kışkırtmalarıyla olayın farklı bir boyuta sürüklendiğini dile getirmektedirler. Ermeni Tehciri kavramına yönelik ulaşılan bir diğer bulgu bazı katılımcıların ermeni tehciri kavramını "kaçınılmaz olay" olarak algılamalarıdır. Gerek Babacan (2003) gerekse Şengül (2014)'ün çalışmalarında yer bulan Ermeni tehcirinin yapılmasındaki zorunluluğuna dair ifadelerle çalışmadan elde edilen sonuç doğrudan örtüşmektedir.

Ermeni Tehciri kavramına ilişkin katılımcılar tarafından geliştirilen metaforlar ve bu metaforlara göre oluşturulan kategorilere bakıldığında katılımcıların bir kısmının da (K, 9; K, 27; K, 66; K, 109) Ermeni Tehciri kavramını "güveni sarsan olay" şeklinde algıladıkları görülmektedir. Bu bulguyu çalışmaya katılan katılımcılarla yapılan görüşmelerde Ermeni Tehciri kavramına yönelik elde edilen ifadeler desteklemektedir. Bu anlamda Ermeni Tehciri kavramına yönelik "Sezar'ın Brütüs'ü" metaforunu geliştiren katılımcı, "*Biz Ermenilerle asırlar boyunca birlikte yaşamışız. Hatta onlara devletin her kademesinde görev vermişiz. Ancak "Millet-i Sadıka" bildiğimiz Ermeniler kışkırtmalar sonucunda bize düşman kesilmiş bizi sırtımızdan vurmuşlardır"* şeklindeki sözleriyle bulguyu desteklemektedir. Bu sonuçlara göre yirminci yüzyılı konu alan dersler başta olmak üzere sosyal bilgiler lisans derslerinde, Ermeni Tehciri kavramının disiplinlerarası bir yaklaşımla ele alınması gerektiği önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Ablak, S. (2017). *Sosyal Bilgiler Programındaki Becerilere İlişkin Öğrenci Algılarının İncelenmesi.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Akbulut, İ. (1995). Türk Tarihinde Ermeniler. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt: 50, Sayı 1, 29-41.

Aydın, F. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimler Dergisi, 10*(3): 1313-1322.

Aydın, N. (2011). Asılsız soykırım iddiası ve Ermeni terörü. *38. ICANAS, Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi Bildiriler Kitabı*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.

Babacan, H. (2003). Ermeni Tehcirini hazırlayan faktörler ve tehcir. *Dünden Bugüne Türk-Ermeni İlişkileri* (Der.: İdris Bal ve Mustafa Çufalı), Ankara: Nobel.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* (7. Baskı). Ankara: Pegem A.

Creswell, J. W. (2013). Nitel Araştırma Yöntemleri. M. Bütün & S. B. Demir (Ed.), *Nitel Çalışma Tasarımı* (A. Budak & İ. Budak, Çev.) içinde (s. 42-68). Ankara: Siyasal.

Cumhur İskefiyeli, Z. (2005). Ermenilerin ilk büyük ayaklanması Erzurum Olayı (1890). *Ermeni Araştırmaları*, Cilt 5, Sayı 19, 103-123.

Çepni, O. (2013). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Coğrafya Kavramlarına İlişkin Öğrenci Algılarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çetin, T., & Kılcan, B., & Güneş, C., & Çepni, O. (2015). Examining secondary school students' perceptions of the concept of migration: A Qualitative study, *International Journal of Education, 7*(3), 97-120.

Ersoy, A. (2010). İlköğretimde değer kazanımlarının incelenmesinde karikatür kullanımı: Dayanışma değeri örneği, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29*(2*),* 79-104.

Ersoy, A. F. ve Türkkan, B. (2010). İlköğretim öğrencilerinin çizdikleri karikatürlere yansıttıkları sosyal ve çevresel sorunların incelenmesi. *Eğitim ve Bilim, 35*(156), 96-109.

Glesne, C. (2012). *Nitel araştırmaya giriş*. A. Ersoy ve P. Yalçınoğlu (Çev. Ed.). Ankara: Anı.

Guion, L. A. (2002). *Triangulation: Establishing the validity of qualitative studies*. https://sites.duke.edu, adresinden 03 Haziran 2017 tarihinde edinilmiştir.

Güven, B. ve Güven, S. (2009). İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde metafor oluşturma becerilerine ilişkin nicel bir inceleme. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 17*(2), 503-512.

Kılcan, B. (2013). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerlere İlişkin Öğrenci Algılarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kılcan, B., & Akbaba, B. (2013). Examining Students' Perceptions on Sensitivity to Cultural Heritage Value in Social Sciences Teaching Program. *Zeitschriftfürdie Welt der Türken, 5,* 113-138.

Kılcan, B., & Çepni, O. (2015). "A qualitative examination of the perceptions of the eight grade students regarding the concept of environmental pollution," *J. Int. Environmental Application & Science*, *10(2),* 239–250.

Kuş, E. (2012). *Nicel-nitel araştırma teknikleri*. (4. Baskı). Ankara: Anı.

Lakoff, G. ve Johnson, M. (2010). *Metaforlar, hayat, anlam ve dil*. (Çev. G. Y. Demir), (2. Baskı). İstanbul: Paradigma.

Memiş, E. (2005). Ermenilerin kökeni ve geçmişten günümüze Türk-Ermeni ilişkileri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1, 1-11

Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE.

Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11*(1), 323- 343.

Özdemir, H., Çiçek, K., Turan, Ö., Çalık, R. ve Halaçoğlu, Y. (2010). Ermeniler: Sürgün ve Göç. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Öztürk, Ç. (2007). Sosyal bilgiler, sınıf ve fen bilgisi öğretmen adaylarının *'coğrafya'* kavramına yönelik metafor durumları, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 8*(2),55-69.

Patton, M. Q. (1987). How to Use Qualitative Methods in Evaluation. Newbury Park: SAGE

Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının "öğretmen" kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2*(2), 131-155.

Saban, A. (2008a). İlköğretim I. kademe öğretmen ve öğrencilerinin bilgi kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler, *İlköğretim Online*, *7*(2), 421-455.

Saban, A. (2008b). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi,* Sayı: 55, 459-496.

Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7*(2*),* 281-326.

Şengül, H. (2014). Ermeni Tehciri ve Adapazarı Ermenileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şıhaliyev, E. A. (2005). Ermenilerin kimliği ve büyük Ermenistan efsanesi (Rus ve Ermeni kaynaklarına göre). *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Sayı 17,111-124.

Taşçıoğlu, Ö., L. (2014). *Belgelere Göre Türk-Ermeni İlişkilerinde Katliam ve Soykırım İddiaları.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6.Baskı), Ankara: Seçkin.

Yob, I. M. (2003). Thinking constructively with metaphors. *Studies in Philosophy and Education, 22,* 127-138.